

seves millors contribucions, on establí les relacions de les llengües romàniques occidentals des de Valònia a Lusitània, en les quals el francès (sobretot) i també el castellà (bé que amb menys de força) són les llengües d'excepció dins la gran «família romànica» que comprèn, és clar, la nostra llengua catalana.—A. M. BADIA I MARGARIT.

Record de William James Entwistle.—William James Entwistle, nat l'any 1896, mort el 1952, pertanyia a aquella llei d'erudits que són capaços de treballar bé en camps molt heterogenis. Són relíquies de la vella època (conservada encara, almenys en part, a Alemanya), en què el concepte de *filologia romànica* comprenia les matèries que avui, més o menys subdividides, són agrupades gairebé pertot arreu entorn de *lingüística* i *literatura*. És el tribut forçós als progressos de la ciència, cada vegada més especialitzada. Però, per això mateix, l'exemple d'aquells qui poden sostreure's a l'inevitable és senzillament reconfortant. W. J. Entwistle ha d'ésser recordat ací per tres aspectes importants de la seva obra científica: el lingüístic, el literari i el folklòric-literari. En tots tres féu aportacions remarcables, que esmentarem succintament. En el camp lingüístic, recordem el seu valuós llibre *The Spanish Language, together with Portuguese, Catalan and Basque* (1936), que és un dels primers instruments per a la formació dels hispanistes de parla anglesa. Com el seu títol indica, les diverses llengües de la Península Ibèrica hi són tractades segons llurs realitats objectives; bé que amb aquest llibre el seu autor no es proposava d'ésser original, hom s'adona aviat de la seva agudesia i del seu esperit crític. En el camp de les recerques literàries, cal esmentar *The Arthurian legend in the literatures of the Spanish Peninsula* (1925), obra que encara conserva el seu valor, malgrat el temps transcorregut (sobretot després de la seva refosa de 1942), i les *Observacions sobre la dedicatòria i primera part del «Tirant lo Blanch»* (1927), intuïció d'un fet històric (el viatge de Joanot Martorell a Anglaterra) que després fou demostrat documentalment. En el camp folklòric-literari, el nom de W. J. Entwistle va unit al d'investigacions importants sobre la cançó popular: el seu llibre *European Balladry* (1939) és considerat per molts com la seva obra més important. Si tenim en compte que en el darrer grup dedicà atenció especial a diverses cançons catalanes (com *La Dama d'Aragó*, i d'altres), veurem que, en cadascuna de les seves orientacions, William James Entwistle sabé valorar amb mesura justa la llengua i la literatura del nostre país.—A. M. BADIA I MARGARIT.

Record de nou escriptors catalans desapareguts.—Aquests darrers anys han traspassat una sèrie d'escriptors nostres que, nascuts vers els anys 80, iniciaren llur carrera literària en la primera dècada del segle. Tots ells es veieren abocats a unes mateixes crisis estètiques, ideològiques i socials. Uns pocs, dirigits per Eugeni d'Ors i Josep Carner; les resolgueren tot iniciant el poderós moviment de cultura que ha informat la Catalunya moderna; d'altres, més o menys sensibles als nous corrents, prosseguiren esquemes més lligats als pròpiament vuitcentistes.

Josep Pous i Pagès nasqué a Figueres l'any 1873. Fill d'un propietari i metge d'Avinyonet, començà els estudis de Medicina a la Universitat de Barcelona, els quals, però, abandonà ben aviat per tal de lliurar-se al conreu de la literatura. Als vint-i-nou anys estrenà la seva primera peça dramàtica: *Sol ixent*. Un any després publicà la seva primera novella: *Per la vida*. Més endavant, el 1905, en fundar-se «El Poble Català», començà a publicar-hi articles fins a esdevenir-ne redactor. Menà, des del teatre, la novella i la premsa, una noble campanya d'agitació d'idees. Un seu article li valgué un procés i una condemna de sis mesos, que una amnistia general reduí a un. Fruit d'aquesta experiència fou un llibre prou interessant de memòries: *De l'ergàstula* (1909). De fet, la seva producció novel·lesca s'estén de 1903 a 1914, i comprèn obres tan remarcables com *Quan es fa nosa* (1904), *Revolta* (1906) i, sobretot, *La vida i la mort d'en*

Jordi Friginals (1912). Pous hi utilitzà tècniques genuïnament naturalistes, en les quals, però, introduí un element tot nou: la lluita que l'individu sosté per salvar i afirmar la pròpia individualitat. La seva producció dramàtica, iniciada, com hem vist, l'any 1902, assolí la màxima intensitat entre 1912 i 1930. Tot i ésser molt desigual, constitueix una de les fites del modern teatre català. Comprèn comèdies i drames de costums, que molt sovint plantegen problemes ideològics prou vius. Entre els més interessants, cal citar *L'endemà de bodes* (1904), *Els visionaris* (1909), *Senyora àvia vol marit* (1912), *En Joan Bonhome* (1919), *No tan sols de pa viu l'home* (1920) i *Vivim a les palpentes* (1930). Pous escriví també un drama històric: *Damià Rocabruna, el bandoler* (1917), escenificació de la vida de Perot lo Lladre. L'any 1936 prengué actituds clares, contundents, fruit de les quals fou el llibre d'articles i discursos *Al marge de la revolució i de la guerra* (1937), i un lloc destacat dins el Consell directiu de la Institució de les Lletres Catalanes. El mes de gener de 1939, passà la frontera juntament amb Antonio Machado, la mare d'aquest i la família Carles Riba, i s'installà a França, on residí fins que retornà a Catalunya, el 1944. En els darrers anys de la seva vida, Pous, lliurat a la tasca de revisar les seves obres completes i d'escriure les seves memòries, adquirí un prestigi moral molt considerable. «Havia esdevingut», ha escrit Domènec Guansé, «una de les més imposants figures de la nostra literatura. Alt com una torre, es mantenia redreçat a, despit dels anys, i en el rostre molt pàl·lid, com treballat en cera, els ulls, darrera unes modestes ulleres, li prenien lluïssors esperitades. Tenia aire de mestre, d'apòstol, gairebé de profeta i una mica de sant». El vaig conèixer a les galeries Argos. Si no m'erro, Albert Manent fou qui me'l presentà. Comentàrem superficialment l'exposició, no sé quina, que visitàvem; de fet, no parlàrem gaire. Poc després, l'escriptor morí al seu pis del carrer de la Diputació. L'enterràrem un dissabte a la tarda del mes de febrer de 1952. Aquella tarda, uns amics férem — més ben dit: reférem — l'experiència del que comporta prendre certes actituds cíviques. El meu record de Josep Pous i Pagès anirà sempre lligat amb aquestes experiències.

Joan Llongueres (1880-1953), poeta, compositor i comentarista musical, excel·lí com a pedagog i com a introductor dels mètodes rítmics i plàstics de Jacques Dalcroze. Tanmateix, la seva figura d'escriptor és més aviat modesta, senzilla. Ofereix algun deix noucentista; ara: es formà en els ambients modernistes i intentà de seguir les actituds maragallianes més superficials. Concorregué diverses vegades als Jocs Florals de Barcelona, i el 1934 obtingué el Mestratge en Gai Saber. «De les seves poesies», escriví Alexandre Plana, «les millors són les que foren inspirades per un moment de confusió de la seva sensibilitat amb l'acció tranquil·la d'un ambient rústec». Publicà diversos llibres i opuscles de poesia i d'assaig; recordem-ne alguns: *Llumínoses* (1906), *Infimes cròniques d'alta civilitat* (1911), *L'estiu al cor* (1928), *El ritme en la educació y formació general de la infància* (1942), *Sonets* (1938 [1946]). Probablement, l'adaptació catalana d'algunes de les cançons de Dalcroze i les obretes originals que compongué seguint la línia d'aquelles, constitueixen la part més interessant de la seva producció.

Avell Artís (1881-1954), periodista i autor teatral, impressor i editor, nasqué a Vilafranca del Penedès i morí, exiliat, a la ciutat de Mèxic. Encara adolescent, s'installà a Barcelona i, gairebé simultàniament, emprengué els oficis d'impressor i d'escriptor. Ben aviat aquest doble ofici el menà, fatalment, al d'editor. Com a autor teatral, Artís estrenà, entre 1909 i 1934, vint-i-vuit comèdies i sàinets d'un costumisme amable, barreja de sentiment i d'humorisme, que li crearen un públic vast i fidel. Entre les més interessants, cal esmentar *Quan l'amor ha encès la flama* (1909), *A sol ixent fugen les boires* (1921), *Comèdia d'amor i de guerra* (1921), *Les noies enamorades* (1924), *Els cinc sentits* (1927) i *Les ales del temps* (1934). Sens dubte, la més famosa és *Seny i amor, amo i senyor* (1925), la qual, esdevinguda de repertori al nostre país, fou traduïda al castellà i estrenada amb èxit a Madrid. El teatre d'Artís, en una època que a tot Europa eren assajades les experiències més extremes, no ofereix cap inquietud tècnica

o ideològica, ans segueix les fórmules vuitcentistes més típiques. Així, cal buscar la seva màxima eficàcia en el joc dels recursos escènics, en l'ús del diàleg, en la qualitat discretament humana dels personatges i dels arguments. Com a editor, cal recordar les col·leccions «El Teatre Català», «Les Ales Esteses» i «Col·lecció Catalònia», a més de les revistes «La Mainada» i «La Nostra Revista». Probablement, «La Mainada» és la publicació catalana per a infants de més qualitat. Aparegué entre 1921 i 1923, i hi col·laboraren, entre d'altres, A. Rovira i Virgili, Àngel Guimerà, Josep Carner, Carles Riba i Joan d'Ivori. A les seves pàgines aparegué per primera vegada la sèrie de narracions *Els nens de la meua escala* de Joan Salvat-Papasseit.

Joan Santamaria, nat a Lleida l'any 1886, seguí els estudis de Dret a la Universitat de Barcelona i, a Barcelona, exercí d'advocat i, més endavant, de jutge. Encara jove, l'any 1915, començà les tasques d'escriptor amb una primera sèrie de *Narracions extraordinàries*, que obtingueren un remarcable èxit de públic i que valgueren a l'autor l'encoratjament dels sectors més lligats a les tècniques i a les actituds vuitcentistes, entre ells el de Víctor Català. La publicació de tres noves sèries de *Narracions extraordinàries*, entre 1919 i 1922, acabaren d'assegurar-li el respecte i la devoció del públic. Poc temps després, el 1925, inicià la publicació de les novel·lesques *Memòries del Dr. Verdós*, personatge molt de principi de segle, espècie de Casanova o de marquès de Bradomin apassionat per l'aventura i per l'amor. Aquestes memòries, però, quedaren interrompudes amb l'aparició dels dos primers volums: *Ma vida en doina* (1925) i *L'apòstol* (1927). Pels mateixos anys donà a llum dues novel·les que cal tenir molt en compte per a fixar les seves posicions: *Quatre titelles i un ninot* (1926) i *La filla d'en Tartari* (1926). Simultàniament, Santamaria inseria a les pàgines de «La Publicitat» una sèrie de *Visions de Catalunya*, barreja de realitat i de fantasia, d'arravats lírics i d'observacions crues, que més endavant reuní en tres volums (1927-29). Durant la República escriví una nova sèrie de *Visions de Catalunya* (1935) i una darrera novel·la: *Adam i Eva* (1936). Així mateix, una obra estrictament professional: *Formulari jurídic català* (1934). En morir el 1955, després d'un llarg silenci de gairebé vint anys, ha deixat inèdits, segons sembla, un drama històric, nombroses novel·les i llibres de narracions. De fet, Santamaria, amic de les tertúlies de cafè i de la facècia esqueixada, traïa una formació, una sensibilitat pròpia del tombant del segle. L'estranya barreja de realitat i de fantasia, la sensualitat directa i violenta, l'estil carregat de metàfores, la mateixa influència de Poe el situen molt al marge del moviment de cultura propugnat per Eugeni d'Ors, per Carles Riba i per tants d'altres. Algun cop la tècnica metafòrica, o les tècniques estrictament novel·lesques —intermedis que trenquen el curs de l'acció, inserció de narracions autònomes, imprecacions al lector, situacions i personatges convertits en veritable màscara caricaturesca, etc. — el podrien col·locar en una espècie de mig camí entre els esquemes modernistes i d'altres més o menys pròxims als avantguardistes. En darrer terme, l'obra narrativa de Santamaria excel·leix per l'opulència de la prosa, que és, segons Montoliu, «robusta, densa, turgent, d'una saturació violenta de sucs vitals».

Eugeni d'Ors nasqué a Barcelona l'any 1882; fill d'una família benestant, cursà la carrera de Lleis, i més tard, la de Lletres. Féu estudis de Filosofia a París, concorregué a diversos congressos i commemoracions internacionals, féu conferències en terres d'Europa i d'Amèrica. Morí, a Vilanova i la Geltrú, l'any 1954. La seva aparició en el camp de les nostres lletres, ràpida i tumultuosa, constituí un veritable esdeveniment. De fet, les seves actituds i les seves ambicions, pouades principalment de França, traduïen unes mitjanes més o menys elementals en els grans països d'Occident. Al nostre, però, que acabava de sortir d'una guerra colonial, que es realitzava al marge dels medis oficials i que, finalment, no disposava d'un instrumental de cultura prou fi, constituïren un revulsiu eficaç, sorprenent. Ell, com a teòric i com a intel·lectual, per

dir-ho així, de xoc, juntament amb Prat de la Riba —home de govern—, Fabra, Nicolau, Rubió, Puig i Cadafalch —homes de ciència—, Carner i *Guerau de Liost* —poetes, periodistes—, assoliren de formular un pla de treball per a transformar el nostre país en un fet autònom, civilitzat, perfectament integrat en les estructures burgeses sorgides arran de la Comuna de París i del Pacte de Berlín. Així, doncs, l'obra d'Ors —moral, didàctica— s'orientà en dos sentits: destruir tot allò que, massa arrelat a sentiments i a idealismes romàntics o, més en general, vuitcentistes, podia constituir una visió deformadora de la nova situació que postulava; formular aquesta nova situació en uns pocs principis: teoria del bon gust i de l'arbitrarietat —o artificiositat— creadora, home que treballa i que juga, culte de la forma i subjecció a la norma, europeisme i imperialisme, etc. Breu, culte de la cultura en ella mateixa, de la Grècia i de la Roma clàssiques, del *Grand siècle* francès, de Goethe. Ors fou, doncs, o intentà d'ésser, el guia de la nostra societat burgesa, aproximadament, entre 1906 i 1920. En aquest període desplegà una activitat prodigiosa de comentarista de l'actualitat filosòfica, artística, literària, científica, etc. europea des de la seva secció quotidiana de «La Veu de Catalunya» (*Glossari de Xènius*); aquesta secció, juntament amb una labor complementària de conferenciant i de prologuista, es convertí ben aviat en una espècie de càtedra lliure i, no cal dir-ho, exercí una gran influència. Simultàniament, esdevingué, gràcies a la protecció de Prat de la Riba, un veritable home d'acció. L'any 1911, en ampliar-se el primitiu Institut amb dues noves seccions, fou elegit membre de la de Ciències i, alhora, Secretari general. Posteriorment fou membre del Consell de Pedagogia de la Diputació, i fundà i dirigí els «Quaderns d'Estudi» i la «Biblioteca Minerva de Coneixements Populars»; contribuï a fundar les biblioteques populars de la Mancomunitat i l'Escola de Bibliotecàries; impulsà els Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi organitzats per l'Institut; fou nomenat, l'any 1917, Director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat. En el moment més brillant de la seva carrera, Ors, per raons diverses, hagué de deixar els seus càrrecs i, com a reacció immediata, es traslladà a Madrid, on intentà de prosseguir la seva labor cultural. Així, seguí escrivint en diaris i en revistes, en castellà o, més rarament, en francès, publicà llibres que el situaren en un primer pla de la literatura espanyola. Aquesta nova etapa, malgrat el seu gran interès, no aportà res d'essencialment nou. D'altra banda, la seva acció en el camp de la política cultural quedà del tot estroncada. Pels anys de la Dictadura fou un dels nostres escriptors *regionals* que ingressà a l'Acadèmia Espanyola i, tot i que, segons ens assegura el Sr. Menéndez Pidal («ABC», 26-IX-1954), n'era el més «eminent», no desplegà una activitat tan eficaç com la que desplegà essent membre de l'Institut. Més endavant, com a conseqüència dels canvis d'estructura produïts per la Guerra civil, fou Director General de Belles Arts, estimulà la formació d'un Instituto de las Españas, féu cursos de Filosofia i d'Història de la Cultura a l'Escola Social de Madrid, fou nomenat professor d'Història de la Cultura a la Facultat de Ciències Econòmiques i Socials de la Universitat Central. En cap d'aquests càrrecs, fora del primer, no reeixí a realitzar una labor passablement discreta. Eugeni d'Ors fou, per damunt de tot, un assagista que desintegrà l'assaig en un, diguem-ne, gènere personal que anomenà *glossa*: prosa breu entre aforística i epigramàtica, entre lírica i periodística que, en comentar diversos aspectes de la realitat quotidiana en un estil treballat, impressionista, tot críptic, aconseguia de formular principis de vigència general (*Glosari* (1906), 1907; *Glossari* (1906 ss.), 1915 ss.; *El nuevo Glosario*, 7 vols., 1921-23; *Nuevo Glosario* (1920-43), 3 vols., 1947-49; *Novísimo Glosario*, 1946; *Obra catalana completa*, vol. I: *Glosari 1906-1910*, 1950). Així mateix, intentà la novella, on els elements estrictament narratius desapareixien sota els intel·lectuals (*La ben plantada*, 1911); la poesia i el poema en prosa; i el teatre (*El nou Prometeu encadenat*, «El Día Gráfico», 1920; *Guillermo Tell*, 1926). Excel·lí com a crític d'art (*Tres horas en el Museo del Prado*, 1923; *Cézanne*, 1924;

El arte de Goya, 1928; *Pablo Picasso*, 1930). La seva màxima ambició, però, fou la filosofia, tot i no reeixir-hi completament (*La formule biologique de la Logique*, 1909; *Els fenòmens irreversibles i la concepció entròpica de l'Univers*, 1911).

Els esquemes culturals proposats per Eugeni d'Ors foren seguits, més o menys evolucionats, per la major part d'assagistes nostres anteriors a la Guerra civil. Entre aquests, cal posar en un primer lloc J. Farran i Mayoral i Josep M. Junoy. En realitat, el primer intentà de prosseguir fidelment, tot negant-lo, el missatge orsià; el segon, més que seguir-lo en el sentit moral del mot, el substituï en la seva secció de «La Veu». Farran, nat a Barcelona, fou un autodidacte que, gràcies a la passió per la lectura i pels viatges, aconseguí de fer-se una cultura, més vasta, però, que profunda. Treballà durant un temps a l'Institut en qualitat de Secretari-redactor de la secció de Ciències; tingué al seu càrrec la Biblioteca del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat; féu durant tres anys cursos d'Història de la Filosofia i d'Història de la Pedagogia a la Universitat Industrial. La seva obra, però, no es realitzà pròpiament en tribunes acadèmiques, sinó en la premsa diària i en la conversa. Col·laborà a «La Veu de Catalunya», a «La Revista», a la «Revista de Catalunya»; estimulà vocacions d'escriptors joves i convertí el seu despatx de redactor de «La Veu» en una espècie de saló humanístic. Segons Montoliu, les tres idees essencials de l'obra ferraniana són: incorporació de la cultura catalana a Europa; voluntat de traduir, de recrear i de prosseguir l'humanisme clàssic; unitat última i transcendent de la Cultura. Així, com Ors, Farran comentà qualsevol fet literari, artístic, musical, filosòfic, etc. que l'actualitat posava en un primer pla, i intentà de reduir-lo a una unitat superior. Tanmateix, l'esperit romàntic i la formació autodidacta el menaren cap a les síntesis ràpides, brillants, perilloses. Això no obstant, escriví llibres prou interessants com *La renovació del teatre* (1917), *Lletres a una amiga estrangera* (1920), *Homes, coses, polèmiques* (1930), *Política espiritual* (1935), i féu traduccions de Plató, d'Aristòtil, de Lluccià de Samosata, de Goldsmith, de Swift, de Flaubert, de Stendhal. La Guerra civil esfondrà aquest món ideal de cultura, i Farran no va saber, o no va poder, adaptar-se als nous temps. Havia de guanyar-se malament la vida tot fent traduccions al castellà, amb lletra cansada, carregada d'absències i d'imprecisions. L'home «serè, apollini» de què Guansé ens parla anà abandonant-se a poc a poc fins a l'anorreament. Es tancà en ell mateix, perdé tot interès per les coses i per les persones. Aviat quedà aïllat, i només algun amic l'ajudà tot encarregant-li caritativament traduccions que després guardava en un calaix. Quan el vaig conèixer, acabava de sofrir un accident greu. Vaig visitar-lo en companyia d'una amiga comuna. La casa, situada en un dels carrers de l'Eixample, era el testimoni més cru, més tràgic de la desfeta moral i física de l'autor. Aquest —esquelètic, cansat, espellifat, brut— només pogué oferir-nos una sola cadira. La biblioteca, com una boca desdentegada, només contenia uns papers en desordre, algun llibre escadusser. Ens parlà amb veu apagada de les seves malalties, de les seves estretors econòmiques. Li havien tallat la llum, el gas, per manca de pagament. Podríem oferir-li alguna feina? Poc després morí. Era el dia 8 de març de 1955.

Josep M. Junoy (1887-1955) fou dibuixant i poeta, periodista i assagista, comentarista d'art. Féu llargues estades a París, d'on ens portà les darreres conquestes artístiques i ideològiques. Sembla que, durant un temps, defensà els postulats comunistes, col·laborà amb dibuixos al «Papitu», fundà la revista d'avantguarda «Trossos», de la qual dirigí els dos primers números. A les acaballes de la primera guerra europea, probablement suggestionat per autors com Chesterton i Maritain, inicià la seva evolució cap al Catolicisme. El tracte directe amb mossèn Clascar fou un dels factors decisius de la conversió. En el traspàs de *Xènius*, Junoy el substituï en la seva secció diària de «La Veu». Aquesta, diguem-ne, nova època del famós *Glossari* duu per títol *Les idees i les imatges*, i conserva més o menys les formes i les intencions orsianes. Durant la Dictadura fundà «La Nova Revista» i, més endavant, contribuï a la fundació

del «Matí». Des de les pàgines d'aquestes publicacions, Junoy defensà un Catolicisme elàstic, liberal, comprensiu. La Guerra civil li produí un fort impacte, i extremà l'evolució cap a les posicions més tancades. Desertà de la nostra cultura, defensà els esquemes morals i ideològics més reaccionaris. Col·laborà a «Destino» i, sobretot, al «Correo Catalán». En morir sobtadament, els diaris li han dedicat uns comentaris distrets, de compromís. Junoy és gairebé el símbol de la cultura burgesa d'Entreguerres, esteticista i superficial, afectada i elegant, esnob i dandi, cosmopolita. El seu vers i la seva prosa, desarticulats i breus, són fets més de silencis i de suggeriments que no pas d'idees. L'autor hi intentava d'assolir la profunditat per mitjà de l'enginy, però, molt sovint, esdevenia banal. Malgrat tot, la seva obra ofereix un interès històric indiscutible. Així, veiem que fou amic d'Apollinaire, i que fou un dels primers a intentar d'incorporar a la nostra llengua les troballes plàstiques i líriques d'aquest. Sens dubte, *Gwynemer* és un dels calligrames nostres més reeixits. Com a prosista, excel·leix principalment per la sensibilitat que traeixen les seves descripcions de paisatge (*El gris i el cadmi*, 1926). Com a assagista, més enginyós que dens, destaca per les màximes morals aplegades a *Marginàlia diversa* (1928). Com a comentarista d'art, començà propugnant les troballes de tot el complex avantguardista i acabà immersit en la defensa dels valors plàstics més tradicionals. Probablement, els dos llibres més interessants són *Arte y artistas* (1912) i *L'actualitat artística (1930-1931)* (1931).

Més joves que els escriptors que acabem de recordar, però vinculats a esquemes estètics més tradicionals, són Lluís Elias (1896-1953) i J. Gimeno-Navarro (1900-1955). Elias fou un comediògraf hàbil i entretingut, que es realitzà d'acord amb les fórmules del teatre de *boulevard*. Encetà la seva carrera amb l'estrena de *Madame* (1934) i, ja abans de la guerra, havia aconseguit de fer-se un públic amable i fidel amb peces com *El fill del senyor Gold* (1934), *Amàlia*, *Amèlia* i *Emília* (1935) i d'altres. Posteriorment, obtingué amb *Bala perduda* (1951) l'èxit teatral més sorollós d'aquests darrers anys. *La blanca negra* i, sobretot, *La nimfa de Bikini* ofereixen, darrerament, una major ambició d'escriptura. Elias era més home de teatre que no pas escriptor; així, reeixí en els plantejaments escènics, en el dibuix de personatges, per dir-ho així, previstos i pintorescos, en l'habilitat de diàleg.

La trajectòria de J. Gimeno-Navarro és ben curiosa: caixista d'impremta, futbolista professional relativament famós i, més tard, en haver de retirar-se de la pràctica activa de l'esport, poeta i comediògraf. La seva primera peça teatral fou estrenada el 1935; el seu primer llibre de versos aparegué el 1936. Durant la Guerra civil adquirí un cert prestigi amb poemes de guerra, de suburbi o d'amor. L'any 1939 fou empresonat i condemnat a trenta anys. Tot plegat el menà a una religiositat abrandada i efusiva, a descobrir un nou mitjà d'expressió artística: el dibuix, la pintura. Des que sortí de la presó, alternà la poesia i la plàstica, fins que, retret i amargat, morí el 1955. Entre les obres publicades, cal esmentar el drama *Barraques de Montjuïc* (1936), i els llibres poètics *Poemes de raval i altres poemes* (1938), *Festeig* (1938), *L'íntim recés* (1947), *L'enyor perdurable* (1949). Tenia anunciat un *Dolor de la guerra*, que no sé si arribà a veure la llum. — JOAQUIM MOLAS.

Homenatge a Karl Michaëlsson. — Per tal de festejar el seixantè aniversari — escaigut el 23 de juny de 1959 — de l'illustre lingüista suec Karl Michaëlsson, professor a la Universitat de Göteborg, els seus amics i els seus deixebles projectaren la publicació d'una miscel·lània de filologia romànica,¹ que veié la llum l'estiu de

1. *Mélanges de philologie romane offerts à M. Karl Michaëlsson* (Göteborg, Université de Göteborg, 1952). 484 pàgs.